

Nr 187

Av herr **Nyman m. fl.**, *angående den samhällsvetenskapliga forskningen.*

(Lika lydande med motion nr 313 i Andra kammaren)

De stora investeringar som sker i vårt svenska samhälle inom olika samhällssektorer behöver anpassas med hänsyn till planerad utveckling på andra områden och till samhällets totala disponibla resurser. Samhällsstrukturen blir alltmer komplicerad och nödvändigheten att få en helhetssyn därför allt viktigare.

I samma mån som konkurrensen om samhällsresurserna hårdnat och kravet på rationaliseringsåtgärder och prioritering av insatserna ökat har behovet av en säkrare uppfattning av olika samhällsinstansers effekt och lönsamhet aktualiserats. Införandet av programbudgetering i statsförvaltningen har därvid varit ett viktigt led i effektiviseringen.

Resursavvägningen är till stor del en politisk bedömningsfråga. Våra möjligheter är för närvarande ytterst begränsade till omfördelning av samhällsresurserna med hänsyn till att de till stor del är inbokade i förväg och att det ekonomiska läget ofta icke medgivit några extraordinära anslagshöjningar, annat än till vissa prioriterade områden, som kan växla från år till år. Långtidsplanering, långtidsprognoser etc. skulle på sikt kunna få effekt, vilket dock kräver avsevärt säkrare bedömningsunderlag än vi ofta får fram för en ekonomiskt försvarbar avvägning eller säkrare fördelning av resurserna. Ett bättre bedömningsunderlag kräver samhällsforskning.

Våra kunskaper om samhällsutvecklingens verkningar på ekonomi, individer och institutioner är ännu alltför begränsade. Det blir alltmer nödvändigt att studera hur människorna upplever och anpassar sig till de tekniska och ekonomiska förändringarna, hur samhällsmiljön utvecklas såväl fysiskt som psykiskt för medborgarna. Den samhällsvetenskapliga forskningen kan här göra viktiga insatser.

Samhällsvetenskapens syfte är att skaffa kunskap om hur samhället fungerar, hur dess individer beter sig men också om hur institutioner kan förändras liksom individerna. En sådan forskning måste vara av betydelse för samhällsplanerare på alla nivåer.

I motioner har folkpartiet under årens lopp upprepade gånger framhållit nödvändigheten av att framför allt utbildning, alkoholism, socialvård och kriminalitet blir föremål för intensiv forskning. Möjligheterna för en frukt-

bar forskning i dessa centrala samhällsfrågor är minst lika goda i vårt land som i andra länder. Förutsättningarna i framtiden ökar genom den stora tillströmningen till högre utbildning. Samhällsproblemen kan emellertid icke behandlas enbart som specialproblem för en viss samhällssektor utan måste ses inom ramen för en total samhällsmodell. Av den anledningen är det så viktigt med en koordinering av samhällsvetenskaperna och de beslutande politiska instanserna samt de verkställande myndigheterna liksom att förutsättningarna för tvärvetenskaplig forskning blir så goda som möjligt.

Den samhällsvetenskapliga forskningen har alltmer kommit att inriktas på frågor som är föremål för politiska beslut och kan därför betraktas som en stödvetenskap just för det politiska samhällsarbetet inom områden som t. ex. bostad, skatte- och socialpolitiken m. fl.

Det är förvånansvärt att de stora reformer som genomförts ännu inte följts upp systematiskt med undersökningar av reformernas faktiska verkningar. Denna brist är särskilt anmärkningsvärd med tanke på det noggranna statliga utredningsarbete som i Sverige ofta föregår reformbeslut och med tanke på att det i dag finns en metodik för sådan uppföljning. Bostadspolitiken är här ett belysande exempel. En energisk insats av samhällsvetenskaplig forskning för att utröna verkningarna av politiska beslut är därför påkallad. Härigenom skulle man på kort tid erhålla varnings signaler och snabbt kunna anpassa politiken efter de vunna erfarenheterna (rullande prognoser). För att på ett enkelt sätt skapa förutsättningar för en sådan sannolikt högst lönsam forskning, bör man enligt flera experters mening vid viktiga reformbeslut avsätta medel för analys av beslutets faktiska resultat. Vi delar denna uppfattning.

Folkpartiets representanter har i enskilda motioner vid olika tillfällen fört fram yrkanden om behovet av ökad ekonomisk och socialpolitisk forskning som underlag för uppföljning icke minst av socialreformerna men även för att få ett bättre underlag för att åstadkomma säkrare bedömningsunderlag för resursavvägningen inom den offentliga sektorn.

Rådet för samhällsvetenskaplig forskning har föreslagit en ökning av dess anslag för budgetåret 1970/71 med 5,5 milj. kr. Departementschefen har avsevärt reducerat dess äskanden och förordar en uppräkningsmedel med 1,85 milj. kr.

En ökning av resurserna till den samhällsvetenskapliga forskningsverksamheten skulle därför vara väl motiverad med tanke på dess stora uppgifter. Det föreligger dock enligt rapporter från fem arbetsgrupper, tillsatta av forskningsberedningen, stort behov av en mer ingående analys av den samhällsvetenskapliga forskningens mål, medel och effektivitet. I uppgiften borde även ingå att föreslå en plan för successiv förstärkning av rådets medel, så att det mer långsiktigt kan planera sitt arbete och prioritera olika forskningsuppgifter. Analysen torde också vara av stor betydelse för forskarrekruteringen.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att en mer ingående analys av den samhällsvetenskapliga forskningens mål, medel och effektivitet verkställs;

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar att vid viktiga reformbeslut medel avsätts för analys av beslutets faktiska resultat.

Stockholm den 22 januari 1970

Sven Nyman (fp)

Rolf Wirtén (fp)

Eric Peterson (fp)

Stig Stefansson (fp)